

Natalija Majsova

Spomini na obljubo svobode

Talci | The Hostages

leto 2017

režija **Rezo Gigineišvili**

država **Gruzija, Poljska, Rusija**

dolžina 103'

O tragičnih dogodkih leta 1983, ko je skupina mladih Gruzijcev iz Batumija poskusila ugrabiti letalo, namenjeno iz Tbilisija v Leningrad, in ga preusmeriti v Turčijo, da bi se osvobodila spon Sovjetske zveze, kroži veliko različnih zgodb. Nekaj jih uprizarja film **Talci** (The Hostages, 2017), gruzijsko-rusko-poljska koprodukcija v režiji mladega, a že razmeroma prepoznavnega gruzijskega režiserja Reza Gigineišvilija. Ponesrečena ugrabitev se je iztekla v zasilen pristanek letala v Tbilisiju, nekaj smrtnih žrtev tako na strani talcev kot ugrabiteljev, nazadnje pa v sodni proces, ki je ugrabiteljem in njihovem prijatelju duhovniku prinesel smrtno kazen. Družine umrlih so nato desetletja ugibale o dejanskem izidu sojenja, o morebitnem preživetju obsojencev in o hipotetičnih lokacijah, kjer bi lahko našli njihove posmrtno ostanke.

Sovjetska družba se je dogodka spominjala še desetletja: z glasnimi obsodbami ugrabiteljev in s tihim, šepetajočim žalovanjem za mladimi krivci – boemskimi, izobraženimi pripadniki višjega družbenega sloja, mladimi umetniki in zdravniki iz »dobrih družin«, ki naj bi jih v smrt pognala

želja po svobodi, natančneje, želja po svobodnem potovanju zunaj meja Sovjetske zveze. Incident je navdihnil dve gledališki igri, ki pa (še) nista doživeli uprizoritve. Neuspelo ugrabitev je nato leta 2003 obeležil dokumentarec gruzijskega režiserja Zaze Rusadze **Bandity** (Banditi), malo manj kot uro dolg popis dogodkov pred, med in po vzletu letala modela TU-134A, leta št. 6833, ki ga je upravljala sovjetska letalska družba Aeroflot.

Avtorski prvenec Reze Gigineišvilija, sicer uveljavljenega žanrskega režiserja, ki ga rusko govoreče občinstvo boljše pozna po lahkotnejših komedijah, kot so **Ljubov' s akcentom** (Ljubezem z naglasom, 2012), **Bez granic** (Brez meja, 2015) in **Žara** (Vročina, 2006), odločno iztrga zgodovinski incident iz polja dokumentaristike. Zgodovinski kontekst sicer – precej dobesedno, z mednapisi – uokvirja film, vendar služi zgolj kot izhodišče za razpravo, raziskavo, ki jo je nemogoče zaključiti, zapreti, dokončno zafiksirati s kakršno koli objektivno sodbo.

Forma akcijskega trilerja, prevzeta po številnih *blockbusterjih*, ki gradijo na tropu ugrabitve letala, je v Gigineišvilijevi različici začinjena z barvitim, ritmično dodelanim, nedvomno do potankosti preiščenim nizanem spominov na mladostniško kaprico. Zavajajoče bi bilo trditi, da Gigineišvili nedvoumno simpatizira z ugrabitelji – nadarjenimi, svobodomiselnimi, boleče lepimi mladimi intelektualci, ki si želijo le malo več svobode. Ob vseh teh laskavih pridevnikih jih film prikaže tudi kot površne, nereflektirane in celo razvajene otroke. Nika, Koka, Ana in ostali sicer vedo, da nekje obstaja »več svobode« kot v Batumiju, vendar svojo »nesvobodo« merijo s podobo sovjetskega vojaka, ki jih opozori na prepoved nočnega kopanja, ter z odklonilno reakcijo komunističnih veljakov na njihove obiske lokalne cerkve. Saj ne, da bi bila ta nesvoboda hvalevredna, namiguje Gigineišvili. Toda – ali je vredna ne le ugrabitve letala, ampak tudi streljanja na posadko?

Talci, 2017

Lahko bi si domišljali, da odgovor na to vprašanje poda obsodba na smrt, ki enega od ugrabiteljev doleti že na letalu, ko si sodi sam, ostale fante pa po hitrem sodnem procesu. Iz ne prav dobro pojasnenih razlogov, verjetno kot svarilo, sodišče obsodi na smrt tudi duhovnika, ki nikakor ni bil vpet v ugrabitev, je pa prijateljeval z obsojenci. Preživi Ana, ki jo sodba pošlje na prisilno delo v taborišče. Po razpadu ZSSR jo izpustijo na prostost. Posnetki, ki spremljajo prvo vkrcaje na letalo po izpustitvi na prostost, vkrcaje, ki jo bo popeljalo v zamejstvo (kar si je nekoč predstavljala kot izid romantične ugrabitve, v katero se je podala s svojim mladim možem Nikom). Ti posnetki prikazujejo globoko užaloščeno dekle, ki nikoli ne bo izbrisala spomina na november 1983.

Estetska privlačnost filma *The Hostages* ni premosorazmerna z nobeno moralno-etično sodbo. Gledalcu približa tragičnost dogodkov, ne pa tudi osebnosti in motivov glavnih junakov. Površno zastavljeni, psihološko nerazviti liki sprožajo številna vprašanja o ozadju prikazanih dogodkov, česar pa v kontekstu filma ne gre označevati kot njegovo šibko točko. Odtujeni liki preusmerijo pozornost na dogodek, ki ga spoznamo skozi dinamiko osrednje rdeče niti: načrta, izvedbe in posledic ugrabitve letala, in na globoko, nadzgodovinsko žalost, ki jo dogodek udejanja. *The Hostages* je privlačen, dinamičen in gledljiv retro akcijski triler, ki ga odlikuje mojstrsko delo direktorja fotografije Vladislava Opeljanca; je tudi film-spomin, podoba-kristal,

ki gradi na spominih preživelih: talcev, staršev ugrabiteljev, edinega dekleta v skupini sedmih naivnih zločincev, ki na koncu tudi sami ne vedo več, kako so se znašli v grozovitem položaju morilcev, obsojenih na smrt.

Film natančno in atraktivno povzame prizadevanja vse številnejših mladih režiserjev v postsovjetskem prostoru, ki si žanrsko-zastavljene zgodbe – zlasti če si kot Gigineišvili uspejo zagotoviti produkcijsko podporo – zamišljajo onkraj državnih meja, tako v produkcijskem in narativnem kot v estetskem pomenu besede. **E**